

ФОРМИРАЊЕ СЛОВЕНАЧКЕ ПАРТИЗАНСКЕ ЧЕТЕ „ИВАН ЦАНКАР“ У СРБИЈИ 1941. ГОДИНЕ

Половином септембра 1941. године отишао сам у партизанае из Ужичке Пожеге и то у Пожешку чету и у љој упознао **ЈШ** три Словенца: Албина Пиберника, Иваиа Мужика и Блажа Краља. Већ у самом почетку била смо сва четворица Словенаца у једном воду у једној десетини. Са Пожешком четом смо били у неколико акција, на Трешњици против четника који су продирали из Пожеге, даље по некргм селима, на подручју између Ужица и Косјерића и коначно у великој акцији против четника који су заузели Косјерић и са тим пресекли везу између Ужица и такозваног „Ваљевског фронта“. После тога када смо заузели Косјерић посетили смо неколико Словенаца који су били ту у исељеничкој колонији. Тако смо били једног дана код Оскара Худалеса, где је пао предлог да би било добро ако би се скупили у посебну чету или јединицу свих Словенаца који су били по разним српским јединицама. Повод за тај предлог је био следећи: чинило нам се да је била дужност нас свих, посебно исељених Словенаца да се и у Србији боре против немачке окупације и осталих непријатеља. Поред тога нас је водила жеља да би као посебна, Словеначка чета могли отићи у Словенију те се тако код куће борити против окупатора. Пошто је био Оскар Худалес тада болестан, мислим да је имао реуму зглобова, зато није могао ићи у партизанае, проверили смо му задатак да оде у Ужице у Врховни штаб и тамо предложи формирање Словеначке чете. У међувремену када је био друг Худалес у Ужицу, нас четворица Словенаца имали смо задатак у различитим акцијама заједно са Пожешком четом. Када смо се вратили у Косјерић, већ нас је чекао друг Худалес и рекао да је формирање Словеначке чете готова ствар, и да се нас четворица што пре вратимо у Ужице. Вратили смо се скупа са Пожешком четом. По нашем повратку добили смо задатак да мобилишемо Словенце за нашу нову јединицу. Другови Пиберник, Мужик и Краљ су отишли према Ивањици и њеној околини а ја у Чачак, Горњи Милановац и околину. Договор је био да доведемо борце у Ужице а после тога да сви одемо на терен. Из Ужичке Пожеге је дошла у нашу јединицу само другарица Нева Мајцен, њена сестра Зденка је као медицинска сестра одмах отишла у болницу у Ужице и тамо радила

све до прве офанзиве. Ја сам се прво јавио у Чачку у команду града. Примио ме је командант друг Никшић, везу са партизанским јединицама са тог подручја нисам могао добити, јер су биле колико се сећам у акцији у околини Крајева и Врњачке Бање. Посетио сам само Словеначку колонију у самом Чачку и организовао са изгнаницима састанак на коме сам им објаснио значај и важност оонивања Словеначке чете и борбе против окупатора. Било је неколико бучних расправа јер су исто као ми, четници настојали да их мобилишу у своје редове, јер још увек није дошло до отворених борби, само је ту и тамо долазило до кратких испада. А то је већ било познато. У то време сам успео укључити у Словеначку чету само једног друга: Жанета Долхарја, који је тада већ био укључен у Партизански одред и радио при снабдевању у команди града. Ипак он није могао одмах напустити своје место и град, зато сам отишао даље, у Горњи Милановац да би тамо наставио свој задатак. Ту се сећам интересантног детаља о раду четничке организације. Када сам путовао возом придружио ми се неки Борис Рихтарчич и почели смо разговор. Убрзо сам сазнао да је он управо на истом путу као ја, ишао је да мобилише Словенце за четничку организацију. Касније смо ја и Жане Долхар закључили да је у ствари то радио и да је имао међу исељеницима, Словенцима у Милановцу доста успеха, ко се год пријавио за четнике добио је потврду да је мобилисан, да је додељен одређеној јединици и Рихтерчич је платио свакоме одређену суму новца и издао потврду да је дотични „на одмору“.

У Горњем Милановцу сам се као и у Чачку јавио команди града која је била ван града. Јавио сам се једној већој Словеначкој колонији, којом је руководио др Рајсман из Марибора. Примио ме је врло љубазно и имао сам састанак са Словенцима из Милановца. Посета тог састанка је била доста бројна од стране Словенаца, али за борбу нису били превише одушевљени, већина је желела своју неутралност. Баш у том времену је дошло до разоружања четника где сам и ја учествовао са командом града. Тиме је ситуација утолико измењена да је дошло у град неколико партизанских јединица и у њима сам пронашао Шимека Франца и Ивана Кирбиша и обојицу привукао у Словеначку чету. У близини Горњег Милановца су били отац и син Волхејн. Отишао сам по њих довео до Горњег Милановца и у Ужице. Друг Павле Жауцер био је у некој јединици у близини Горњег Миланоца у селу Бели Поток. Обишао сам га, али он није могао одмах напустити своју Јединицу јер је имао важан задатак. Напустио сам Бели Поток, скупио у Горњем Милановцу и у Чачку другове који су ишли у Словеначку чету и отишао за Ужице. Дан или два после тога су се вратили и остали другови са тог мобилисаног путовања и тако је оформљен почетак Словеначке чете — било нас је око 18. Сада је био задатак те јединице да би отишли још једанпут сви на терен и довели још више Словенаца за нашу јединицу, мада је у међувремену чета била у некој малој акцији у околини Ужица, која

није била тако значајна. Преостало време чета је била заузета са задатком „противавионске пешадије“ на брдима у околини града у заклонима смо чекали непријатељске авионе и у моменту њихових надлетања дочекивали смо их ватром. То смо учинили са доста успеха половином октобра и почетком новембра на брду Трешњица.

Одмах после тога отишли смо на терен — Жане Долхар и Ја, заједно преко Чачка и Горњег Милановца. Отишао сам опет у Бели Поток да бих разговарао са другом Жауцером о његовом одласку у Словеначку чету. Ствар је била договорена он је напустио своју бившу јединицу, Жане Долхар је радио на терену у околини Горњег Милановца а брзо после тога смо се сви скупили у Ужицу — тада је наша нова чета већ прилично нарасла.

Између 4. и 5. новембра, али сигурно пре 6. новембра 1941. чета се уселила на други спрат Гимназије. Тада нас је било око 25 другова и другарица. Чета је формирана на састанку у присуству друга Едварда Кардеља и Матије Мачека, Ивана. Значај оснивања чете и њен задатак је образложио друг Мачек. Чета би морала сакупити све Словенце, који су већ били у партизанима у разним јединицама у Србији, посебно на ослобођеној територији, поред тога она би на тај начин привукла још већи број Словенаца у партизане и са тим у борбу против окупатора. Међу најважније задатке Словеначке чете у Србији која је на том састанку добила име Словеначка чета „Иван Цанкар“ је било и то, да се та јединица у акцијама по Србији војнички извежба и наоружа, а после тога, згодном приликом би отишла са оружјем преко Босне и Хрватске у Словенију и тамо се придружила партизанима Словеније.

На том састанку чета је формирана и добила је свој командни кадар: командир чете Албин Пиберник, комесар чете Оскар Шавли — (у одсутности), заменик комесара Павле Жауцер, водник Виктор Добрила, агитпрои Жане Долхар, интендант Франц Шимек.

Словеначка чета тада је имала партијску ћелију и скојевску организацију. Чланови Партије су били Албин Пиберник, Јулка Пиберник, Жане Долхар, Ладо Канте, или Антон Божец, сигурно један од њих двојице из словеначког приморја и Павле Жауцер. Чланови СКОЈ-а су били: Миленко Шобер, секретар, Симон Петровић, Франц Саламон, Нева Мајцен, Винко Телбан (примљен после акције у Прањанима), Власто Волхејн и Радо Пејовник. Основни значај словеначке чете био је у том да је била састављена у већини од бораца који су били већ пре тога по разним српским јединицама на ужичкој територији. Велика већина бораца били су изгнаници у Србији или из Штајерске или из Горењске. Иако су Немци исељавали, пре свега интелектуалце и имућније сељаке, у партизане су одлазили, пре свега радници јер су у Словеначкој чети била свега три интелектуалца, неколико студената и сељачких младића,

После овог формирања, Словеначка чета је суделовала на прослави Октобарске револуције у Ужицу. На дан прославе увече је била прво на културној приредби у бившем соколском дому, а после тога учествовала је на великој паради у граду. И наша чета је носила неколико трансирената и партијску заставу.

После низа акција и борби по западној Србији, у којима је учествовала, Словеначка чета „Иван Цанкар“ се вратила у Ужице. Тамо су се одржавали редовни политички часови, правили смо планове за поновну мобилизацију да би попунили наше редове који су се разредили у току борби. У време експлозије помогли смо спасавању, а после тога смо учествовали у великој заједничкој сахрани и тада смо сахранили наша два друга из чете оба Волхејна. Сада смо већ имали план за мобилизацију. Жане Долхар, Шобер и Нева Мајцен били су одређени за одлазак на терен.

По прецизним наређењима која ми је дао Пиберник Албин, друг Жауцер и још неки друг, ја сам добио овлашћење Врховног штаба потписано од друга Тита да имам задатак мобилисати Словенце за Словеначку чету на неослобођеној територији Србије, а уједно ми је то овлашћење осигурало прелаз из ослобођене на неослобођену територију, и као помоћ при повратку са прикљученим друговима које би довео са неослобођеног дела Србије. Пре свега за мобилизацију је долазила у обзир колонија Словенаца између Ниша и Београда, зато сам хтео да одем у Каоник да се јавим другом Алберту Вилхелму, до њега сам и дошао, али због избијања прве офанзиве задатак нисам могао извршити.

На пут је отишао и Жане Долхар који је нестао у првој офанзиви.

Миленко ШОБЕР